

Siyasal İletişim, Dijital Aktivizm ve Sosyal Medya Kullanımı Kavramlarına Yönelik Bibliyometrik Bir İnceleme

A Bibliometric Study of the Concepts of Political Communication, Digital Activism and Social Media Use

Fatma ÖZTAT¹

Öz

İnternet kullanımının yaygınlaşması, internetin bir kamusal alan olarak tartışılması, sosyal medya platformlarının gelişmesi ve toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmesi, siyasal iletişim dinamiklerini dönüştüren bir süreci başlatmıştır. Siyasal iletişim, günümüzde internet aracılı iletişimden ayrı konumlandırılmayacak bir boyuta ulaşmıştır. Özellikle sosyal medya üzerinden başlayan toplumsal hareketler, yakın dönemdeki siyasal gelişmelere yön vermiş, siyasal iletişim, dijital aktivizmle tanışmıştır. Sosyal medyanın sürekli gelişen potansiyeli, siyasal gelişmelerin yoğunluğu ve dijital aktivizmden beslenen toplumsal hareketlerin örneklerinin artması, bu kavramların bilimsel zeminde ne derece yer aldıklarına dair bir merak oluşturmaktadır. Kavramların birlikte yer aldığı çalışmalara dair sistemli bir bakış açısı getirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu problemten hareketle bu çalışmada, siyasal iletişim dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımı kavramlarına dair, 2013-2023 yılları arasındaki bilimsel yayınların verisi, Scopus veri tabanından alınarak bibliyometrik analiz yoluyla incelenmiştir. Veriler tablolaştırılmış, VOSviewer programı ile görselleştirilmiştir. Bu doğrultuda siyasal iletişim dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarını konu alan çalışma sayıları, en çok atıf alan yazarlar, en çok atıf alan yayınlar, en fazla yayın yapan dergiler, en fazla yayın yapan üniversiteler, en çok yayın yapan ülkeler ve en sık kullanılan anahtar kelimeler belirlenmiştir. İlgili kavramlara yönelik en fazla atıf alan yazar Paolo Gerbaudo (n=214) olarak tespit edilmiştir. Kavramlara yönelik en fazla atıfa sahip ülke ise İngiltere'dir (n=599). Türkiye, dört yayını ile dünya genelinde yayın sayısında on ikinci sırada, atıf sayısında ise toplam on beş atıfıyla dünya genelinde yirmi ikinci sırada yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Siyasal İletişim, Sosyal Medya Kullanımı, Dijital Aktivizm, Bibliyometrik Analiz*

Abstract

The widespread use of the internet, the discussion of the internet as a public space, the development of social media platforms and the fact that they have become an integral part of social life have initiated a process that has transformed the dynamics of political communication. The ever-evolving potential of social media, the intensity of political developments, and the increasing number of examples of social movements fed by digital activism create a curiosity about the extent to which these concepts take place on a scientific basis. There is a need to bring a systematic perspective to the studies in which the concepts are included together. Based on this problem, in this study, the data of scientific publications between 2013-2023 on the concepts of political communication digital activism and social media use were taken from the Scopus database and examined through bibliometric analysis. The data have tabulated and visualized with the VOSviewer program. In this direction, the number of studies on the concepts of political communication, digital activism and social media, the most cited authors, the most cited publications, the most published journals, the universities with the most publications, the countries with the most publications and the most frequently used keywords were determined. Turkey ranks twelfth in the number of publications worldwide with four publications and twenty second in the world with a total of fifteen citations in the number of citations.

Keywords: *Political Communication, Social Media Use, Digital Activism, Bibliometric Analysis*

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, fatma.oztat@selcuk.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6988-7389

Giriş

Siyasal iletişim, Antik Yunan'a kadar uzandırılabilir geçmişle (Aziz, 2023), siyaset kavramı kadar köklüdür ve sistemin örgütlenmesi sürecinde bireyler arasındaki mübadeleyle ortaya çıkmıştır. Tarihsel geçmişi oldukça eski zamanlara dayandırılabilir siyasal iletişime dair örnekler; Mısır, Mezopotamya ve Çin uygarlıklarında da görülebilmektedir (Süllü, 2017). Siyasal iletişim, konusu siyaset olan tüm iletişim süreçlerini kapsamaktadır. Siyasal iletişim, siyasetle ilgili durumların yorumunun denetiminin kontrolüne dönük bir söylem çatışmasıdır (Wolton, 1991).

Siyaset üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi olan iletilerin oluşturulma, gönderilme ve alınma süreci şeklinde tanımlanan siyasal iletişimin (Graber & Smith, 2005), bir olgu ve süreç olarak değerlendirilmesi son elli yılın ürünüdür. Siyasal iletişim bir disiplin olarak gelişme evresini tamamlamış, kendine özgü terminolojisi ve yöntemi olduğu kabul edilmeye başlamıştır (Aziz, 2023).

Siyasal iletişim temelde demokrasi kavramından beslenmektedir. Oy hakkına sahip olan kitlelere erişme amacıyla başlayan siyasal iletişim süreci, iletişim imkânlarıyla şekillenmiştir. Özellikle kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle beraber siyasal iletişim kavramı günümüzdeki anlamına ulaşmıştır (Süllü, 2017).

Küreselleşmenin, tüm dünyayı farklı boyutlarda kuşatmasıyla iletişim dinamiklerinde hızlı bir dönüşüm yaşanmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve çeşitlenmesi, bilginin yayılma hızını artırmış, internet bir siber kamusal alan olarak kabul edilmeye başlamıştır (Karagöz, 2013). Gelişen ve dönüşen medya, siyasal dengelerden beslenmiş, medya ve siyaset aynı toplumsal sistemin iki önemli aktörü olarak zamanla iç içe geçmiştir (Damlapınar, 2005).

Kitle iletişim araçları, seçimlerde ve seçimler dışında yapılan siyasal iletişim çalışmalarında giderek daha önemli bir konum edinmiştir. Geleneksel medya olarak anılan; televizyon, gazete ve radyonun yanında, yeni iletişim araçları olarak bilinen internet ve cep telefonu, siyasal süreçlerde aktif olarak kullanılmaktadır. Fakat siyasal iletişim çalışmalarında en fazla yararlanılan kitle iletişim araçlarının başında son dönemde internet ve sosyal platformlar gelmektedir (Karaçor, 1999).

1990'ların sonlarından bu yana sosyal medya kullanımı ile siyasi davranış arasındaki ilişki hakkında çok sayıda çalışma yayınlanmıştır. Çalışmaların sonuçlarında farklılıklar olsa da sosyal medya kullanımı ile siyasal süreçler beraber değerlendirilmeye devam etmektedir (Bimber & Copeland, 2013). Medya ve siyaset aktörleri, gündemi takip etmek için Twitter gibi sosyal platformlara odaklanmaktadır. Sosyal platformlar geleneksel basına yön vermekte ülkenin gündemini belirlemektedir (Karagöz, 2013). Bu durum dijital medya/geleneksel medya ve siyasete dair çalışmalara da yansımaktadır. Çalışmada internet kullanımlarının farklı siyasi katılım biçimleriyle pozitif ilişkili olduğunu, geleneksel medyanın çoğu kullanımıyla siyasal katılım arasındaki ilişkinin ise zayıf olduğu ifade edilmektedir (Bakker & Vreese, 2011).

Sosyal medya, kullanım dinamikleri nedeniyle, siyasal mesajların iletilmesinde, mesaja ulaşmada ve geri bildirim sağlamada çeşitli avantajlar ve dezavantajlar oluşturmaktadır. Sosyal medyanın bu değişken zemini, siyasal iletişimi de dönüştürmüş, bu dönüşüm sosyal mekanizmaların örgütsel davranışlarına dijital aktivizm gibi yeni kavramlar kazandırmıştır. Toplumsal dönüşüm veya değişim için gösterilen tepki olarak tanımlanan aktivizmin, dijital mecralar üzerinden gerçekleşmesi şeklinde tanımlanabilecek dijital aktivizm, aktivizmin geleceği olarak görülmektedir (Karagöz, 2013).

Son dönemde sosyal medya, siyasal katılımın sağlanmasında öne çıkmaktadır. Sosyal platformlar, siyasal aktörler ve seçmenler için yeni bir buluşma alanı olarak kabul edilmektedir (Balcı & Sarıtaş, 2022). Sosyal medyanın, gündelik hayata göre oldukça hızlı ve etkili bir şekilde kamuoyu çalışmaları yapılabilen zeminiyle, siyasetin ve aktivizmin merkezinde yer alacağı düşünülmektedir. Sosyal medya ve yeni teknolojiler, toplumsal değişimde rol oynasalar da bu değişimin yönünü belirlemezler. Bu açıdan internet teknolojilerini, siyasal iletişim açısından "iyi" ya da "kötü" olarak ifade etmek mümkün değildir. Ancak, yeni medyanın; özgürleştirici bir zemin ve demokrasi için bir gereklilik olduğu ifade edilebilmektedir (Gurevitch vd., 2009). Buna paralel olarak, çevrimiçi eylemlerin, kamusal alanların sıkı bir şekilde düzenlendiği ülkelerde önemli olabileceği, çevrimiçi eylemlerin fiziksel olarak tehlikeli olabilecek eylemlerden daha iyi bir seçenek olduğu belirtilmektedir (Fuentes, 2025).

Sosyal medya, siyasal iletişim ve dijital aktivizm kavramları temas ettiği farklı sosyal yapılar nedeniyle disiplinler arası farklı çalışmalara konu olsa da söz edilen kavramlara yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu nedenle siyasal iletişimin internet teknolojileriyle beraber dönüşen dinamiğini ortaya koyma adına, siyasal iletişim kavramına yönelik yapılan akademik çalışmalara, sosyal medya ve dijital aktivizm açısından bir bakış açısı getirilmesi ihtiyacı doğmuştur. İlgili kavramların disiplinler arası olması, yapılan bilimsel yayınların farklı kaynaklarda olması, kavramlara yönelik çalışmaların gruplandırılması ve çeşitli ölçütlere göre sistemli değerlendirilebilmesi adına bibliyometrik analiz yöntemi öne çıkmaktadır. Bu problemten hareketle bu çalışmada; öncelikle siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarına yönelik literatür taraması yapılacaktır. Bibliyometrik analizin uygulanacağı çalışmada; yöntem, bulgular ve sonuç bölümlerine yer verilecektir.

1. Literatür Taraması

Siyasal iletişime yönelik çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Siyasal iletişim, temsil sistemi ile toplumsal yaşam arasında yer alan kamuoyunun, siyaset ile ilişkiye geçtiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu iletişim sürecinde siyasal partiler ve siyaset adamları da devreye girmektedir. Kamuoyu, toplumsal yaşamdaki ses alma özelliği ile bu sürecin bir parçası ya da aktörü olmaktadır (Kentel, 1991). Siyasal iletişim; siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını belli kitlelere kabul ettirmek ve kitleleri harekete geçirmek üzere uyguladıkları iletişim tür ve teknikleri olarak kabul edilmektedir (Aziz, 2023).

Siyaset ve iletişim disiplinlerinin birleşiminden ortaya çıkan siyasal iletişim kavramı, ikinci dünya savaşı sonrasında, siyaset alanında sıklıkla yer bulmuştur (Demir, 2018). Bugün ki anlamda, 1950'li yıllardan itibaren Amerika Birleşik Devletleri'nde doğup gelişmiştir (Süllü, 2017). Blumner ve Karanagh (1999); savaş sonrası dönemde siyasal iletişimi şekillendiren üç aşamadan söz etmektedir. İlk aşamada, siyasi iletişimin büyük bir kısmı nispeten güçlü ve istikrarlı siyasi kurumlara ve inançlara bağlıdır. İkincisinde, daha hareketli bir seçmen kitlesiyle karşı karşıya kalan partiler giderek daha profesyonelleşmiş ve iletişimlerini sınırlı televizyon kanallarının haber değerlerine ve formatlarına uyarlamışlardır. Medya bolluğunun halen devam ettiği üçüncü aşamasında ise siyasal iletişimin beş eğilim tarafından yeniden şekillendiği görülmektedir. Bunlar; yoğunlaşan profesyonelleşme zorunlulukları, artan rekabet baskıları, elitistlik karşıtı popülizm, bir merkezkaç çeşitlendirme süreci ve medyaya yayılma biçimindeki değişikliklerdir (Blumner & Karanagh, 1999).

Pfetsch (2009) siyasal iletişim ile ilgili Tablo 1'de görülebilecek temelde dört çıktıdan söz etmektedir. Bu çıktılar; medya odaklı siyasi iletişim kültürü, halkla ilişkiler odaklı siyasal iletişim kültürü, siyasal iletişim kültürü ve stratejik iletişim kültürüdür. Medya odaklı siyasal iletişim

kültürü; siyasal sözcülerin, medya üretiminin ilkelerini kendi kuralları olarak kabul etmek zorunda olmalarıdır. Halkla ilişkiler odaklı siyasal iletişim kültüründe; aktörler arasında siyasal mesajların kitle iletişim araçlarının dikkat çekme kurallarıyla üretilmesi gerektiği konusunda karşılıklı bir anlaşma gelişmektedir. Bu anlaşma toplumsal yakınlık ve kişisel fikir birliğiyle desteklenmektedir. Siyasal iletişim kültüründe ise siyasal mantık, özellikle siyasal partilerin veya hükümetlerin güç-siyaset hesaplamalarını, iletişim ilişkilerini belirlemektedir (Pfetsch, 2004).

Tablo 1: Siyasal İletişim Kültürünün Türleri

<i>Öz İmaj İletişim Roller ve Normları</i>		
	Siyasi sözcüler ile gazeteciler arasında büyük mesafe	Siyasi sözcüler ile gazeteciler arasında küçük mesafe
İletişim Çıktısı	Medya odaklı siyasal iletişim kültürü	Halkla ilişkiler odaklı siyasal iletişim kültürü
	Stratejik siyasal iletişim kültürü	Parti/siyasi iletişim kültürü

Kaynak: (Pfetsch, 2009, s. 353).

Siyasal iletişimin, iletişim olgu ve süreci ile temel birtakım farklılıkları bulunmaktadır. Bunlar; kaynaktaki farklılık, alıcıda farklılık, mesajda farklılık, kanalda farklılık ve geribildirimde farklılıktır. Kaynaktaki farklılık, siyasal mekanizmanın örgütlü yapısına işaret etmektedir. Alıcıdaki farklılık, siyasal iletişimin bir ülkedeki seçme hakkını almış aktif nüfusu kapsamaması nedeniyle geniş bir kitleye hitap etmesidir. Mesajda farklılık ise siyasal iletişim kaynağı ile hedef kitlenin aynı kodlar üzerinden iletişim kurmasını kapsamaktadır. Siyasal iletişimde kullanılan kanal öne çıkmaktadır ayrıca kanallar geri bildirimde uygun şekilde seçilmelidir (Aziz, 2023).

Siyasal iletişimde kullanılan kanallar, iletişim araçlarının dönüşümüne ayak uydurmaktadır. Bireyler, dünya üzerindeki coğrafi sınırların neredeyse ortadan kalkması ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar dünyada olup biten olayları anında izleyebilme ve siyasal gelişmelerden haberdar olma şansına sahiptirler. Son yirmi yılda küreselleşme hareketi sonucunda yaşanan değişimin temel noktalarından biri yeni iletişim ve enformasyon teknolojilerindeki gelişmelerdir (Karagöz, 2013). Siyasal iletişim de bu değişim sürecinden etkilenmektedir.

1950'li yıllarla hız kazanan siyasal iletişim çalışmaları, 1990'lı yıllara kadar seçim sürecinde yapılan faaliyetler olarak görülürken, günümüzde yeni iletişim teknolojileri ile farklı bir dinamiğe bürünmüştür (Güven, 2017). Bu doğrultuda internetin, 1990'lı yıllarla beraber demokrasi açısından açmaza giren küresel atmosfer için bir şekilde olumlu bir etkisinin olacağı dile getirilmiştir (Dahlgren, 2005). İnternete dayalı iletişim, siyasal çalışmalar için hız, erişim kolaylığı, geribildirim gibi imkânlar sağlarken diğer yandan; bilgi kirliliği ve güvenlik sorunları gibi problemlere neden olmaktadır (Aziz, 2023). Diğer yandan seçmenler internetin sağladığı imkânlarla, seçim süreçleri dışında da siyasal mekanizmayla iletişim kurma imkânı bulmaktadırlar (Balci & Saritaş, 2022). İnternet aracılığıyla iletişim sayesinde özellikle dezavantajlı

grupların düşünceleri de sanal dünyada temsil edilmeye başlamış, daha çok ve çeşitli siyasal görüşün internette paylaşılmasıyla, internet sadece bir iletişim mecrası olarak değil yeni bir toplumsal alan olarak kabul görmüştür (Cammaerts, 2015).

İnternet kullanımının artması, sosyal mekanizmada siyaset gibi öne çıkan yapıların internet üzerinden üretilmesi, internetin bir kamusal alan olarak kabul edilmesine yönelik çeşitli bakış açılarına zemin hazırlamıştır. Dahlgren (2005) bu doğrultuda, medya araçları ve internetin, kamusal alan ve demokrasiye dönük; yapısal, temsili ve etkileşimsel boyutları üzerinde durmuştur. İnternet ile ilgili olarak öne çıkan yapısal boyut; demokrasi için önemli olan iletişimsel alanların genel olarak nasıl yapılandırıldığına odaklanmaktadır. Bu, siber coğrafyanın yasal, sosyal, ekonomik, kültürel, teknik ve hatta web-mimarisi özellikleri açısından nasıl düzenlendiğiyle ilgilidir. Bu tür faktörler, internetin sivil kullanım için erişilebilir veya erişilebilir olmayan biçimleri üzerinde bir etkiye sahiptir. Temsili boyut, medyanın, kitle iletişim araçlarının, haber bültenleri veya kampanya tanıtım materyalleri aracılığıyla belirli küçük grupları hedefleyen medya çıktısını ifade etmektedir. İnternetin gelişiyile birlikte, vatandaş etkileşimi çevrimiçi hale gelerek önemli bir tarihi adım atılmıştır, böylelikle internetin kamusal alan karakteri daha da belirginleşmiştir (Dahlgren, 2005).

İnternetin gündelik hayattaki kamusal alana alternatif bir gerçeklik üretmesi, gerçek hayatta olduğundan daha hızlı enformasyon akışına müsait olması, siyasal mesajlarla ilgili pratikleri dönüştürmektedir. Kitle toplumundan, medya/iletişim toplumuna geçen coğrafyalarda, basın, radyo ve televizyon, siyaset ile doğrudan bir ilişki alanı yaratmaktadır. Bu organların ideolojik süzgeçlerinden geçen bilgi, bir tarafta siyasilere, diğer tarafta siyasilerin kitesine ulaşmaktadır. Medyanın dördüncü güç haline gelmesi ve giderek meşruiyet kazanması da karmaşılaşan yeni toplumsal yapı içinde oynadığı özerk rol ve bizzat sahip olduğu süzgeç işlevi sayesinde gerçekleşmektedir (Kentel, 1991). Diğer yandan demokratik sistemlerde siyasi aktörler bir takım sorunlarla karşı karşıyadır ve seçmenlerle iletişim kurmak ayrıca onları ikna etmek için medya aracılı iletişime ihtiyaç duymaktadır (Balcı & Sarıtaş, 2022).

Medya kullanıcıları artık internetin olmadığı döneme kıyasla hayal dahi edilemeyecek bir etkinlikle siyasi süreçlere müdahale edebilmektedirler. Siyasi mekanizma, zamanla bu değişen rollerin farkına varmış, izleyicilerinin medya kullanımındaki değişimlerine karşı her zaman hassas konumlanmış ve mesaj iletim kanallarını kullanıcılarla bağlantı kuracak şekilde uyarlamıştır. Bu süreçte kullanıcıların yeni medya ve siyasal iletişime dair kullanım pratiklerinde çeşitli gruplandırmalar yapılabilmektedir. Bunlar; bilgi aramak, kampanyalarla etkileşimde bulunmak ve görüşlerini diğer vatandaşlarla paylaşmak amacıyla yeni medya kullanımıdır. Bu amaçlarla çevrimiçi olan seçmenlerin kendilerini daha bilgili, siyasal olarak daha etkili ve demokratik sürece katılmaya daha istekli hissetmeleri beklenmektedir (Gurevitch vd., 2009). Politikacılar da kullanıcıların bu yönelimlerine paralel olarak, siyasal iletişim sürecinde, siyasal mesajların ulaşılma oranını, görsel içeriklerin etkileşimini artırmak için sosyal medyayı aktif ve etkin bir şekilde kullanmaktadır (Balcı & Sarıtaş, 2022).

Sosyal medyanın ulaştığı bu konum ve edindiği güç itibarıyla siyasal süreçlerden ayrı düşünülmemeyecek oluşu, yeni sosyal süreçlerin zeminini hazırlamaktadır. Özellikle geleneksel medyaya göre iletişimi kolaylaştıran yeni iletişim teknolojileri, kolektif eylemin geleneksel mantığını değiştirmekte ve eylem maliyetlerini düşürmektedir (Lance Bennett vd., 2008). Siyasal iletişimin dinamikleri açısından öne çıkan kolektif unsurlardan biri olan aktivizm, bu süreçte yeni iletişim teknolojileri ile buluşmuş ve literatür dijital aktivizm kavramını kazanmıştır.

Aktivizmin, toplumsal değişim arzusuyla kasıtlı olarak yapılan eylem olduğu bilinmektedir. Dijital aktivizm ise aktörlerin, kişi kurum ya da kuruluşlar üzerinde internet ve sosyal medya aracılığıyla değişim oluşturma çabasıdır (Gürel & Nazlı, 2019). Diğer yandan dijital aktivizmin, internet ve aktivizm arasındaki ilişkilerin sadece bir boyutunu dile getirdiği ifade edilmektedir. Günümüzde internet teknolojilerini kullanmayan bir aktivizm türünü düşünmek zordur. Yakın gelecekte “dijital aktivizm” teriminin olmayacağı düşünülmektedir. Çünkü aktivizm genel olarak dijital bir boyutu karşılamaya başlamıştır (Karagöz, 2013).

Dijital aktivizm; kitlesel seferberlik ve siyasi eylem için internet tabanlı platformların kullanılmasıdır. İnternetin yaygınlaşmaya başladığı dönemden akıllı kalabalıklara doğru giden süreçte dijital ağlar bir eylem alanına dönüşmüştür. Dijital aktivizmin çeşitli araçları bulunmaktadır; e-posta gönderiminden sosyal medya kampanyalarına kadar çeşitlendirilebilecek bu araçlara son dönemde sanal oturma eylemleri ve web sitelerini siyasal tepkiler için ele geçiren haktivist protestolar eklenmiştir (Fuentes, 2025).

İnternet; örgütlenme ve seferberlik açısından geleneksel/çevrimdışı kolektif eylemi kolaylaştırmakta ve desteklemektedir. İnternet diğer yandan yeni kolektif eylem biçimleri oluşturmaktadır. Bu açıdan internet teknolojileri, sadece klasik sokak gösterileri gibi geleneksel çevrimdışı toplumsal hareket eylemlerini desteklemekle ve onları daha ulaşılır hale getirmekle kalmamış, aynı zamanda yeni çevrimiçi tepki biçimleri kurmak ve mevcut çevrimdışı protesto eylemlerinin çevrimiçi biçimlerini oluşturmak için de kullanılmıştır (Van Laer & Van Aelst, 2010).

Cammaerts (2015), protesto hareketlerinde sosyal medyanın kullanımına ilişkin iletişim teknolojileri destekli ve iletişim teknolojileri tabanlı uygulamaların farklı kullanım aşamalarından söz etmiştir. İletişim teknolojileri destekli uygulama pratikleri; organize olmak, eylem için harekete geçmek ve koordine etmek, hareket çevrelerini ana akımdan bağımsız olarak yaymak ve tartışmak, karar vermektir. İletişim teknolojileri tabanlı uygulama pratikleri ise ideolojik düşmanlara saldırmak, gözetmenleri gözetlemek, protestoyu korumaktır (Cammaerts, 2015).

Son dönemde öne çıkan dijital toplumsal hareketlere bakıldığında Arap Baharı ilk akla gelen dijital ayaklanma örneklerinden biridir. Arap Baharı, 2010 yılında Ortadoğu ülkelerinin halkları tarafından başlatılan, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerindeki yönetim, yönetici ve rejim değişikliklerini hedef alan dijital zeminde büyüyen bir harekettir. Arap Baharı, söz edilen coğrafyalarda geniş bir yankı uyandırmış; protestoları, kamu alanlarının işgali, güvenlik binalarının yıkılması gibi büyük çaplı ayaklanmaları beraberinde getirmiştir (Yılmaz, 2020). Dijital aktivizm örnekleri arasında öne çıkan bir diğer hareket ise Black Lives Matter (BLM-Siyahların Hayatı Önemlidir) hareketidir (Konak, 2021). Özellikle Afrikalı Amerikalılara yönelik siyah karşıtı ırkçılık ve polis şiddetiyle mücadele etmek için #BlackLivesMatter etiketini kullanan bir çevrimiçi toplulukta başlamıştır. #BlackLivesMatter etiketi Twitter’da ilk kez kullanıldığı 2013 yılından, 2018 yılına kadar yaklaşık 30 milyon kez kullanılmıştır. Sosyal medya platformlarını ve hashtag gibi araçları kullanmak, bilgi paylaşımını ve farkındalığın yayılmasını teşvik etmiş, Black Lives Matter topluluğunun çevrimiçi örgütlenmesi için bir alan sağlamıştır (osu.edu, 2022).

Saf’ın (2023) çalışmasında siyasal iletişim ve sosyal medya konulu yayınlara ait bilgiler Web of Science veri tabanından alınarak bibliyometrik analizle incelenmiş; son dönemde ilgili konuda yayın sayısında dalgalanmalar olsa da konuya ilişkin yayın sayısının artış eğiliminde olduğu ifade edilmiştir. Subekti vd.’nin (2023) sosyal medya ve siyasal iletişim konulu Scopus veri

tabanından yararlanılan bibliyometrik çalışmada; 2013-2023 yılları arasındaki yayın sayısındaki artışın, sosyal medya kullanımındaki artışla paralel olmadığı, sosyal medya ve siyasal iletişim konulu en çok yayın yapan ülkelerin seçime dayalı demokratik sistemleri benimsediği ifade edilmiştir. Kenski ve Stroud (2006) çalışmalarında; internet erişimi ve başkanlık kampanyası ile ilgili bilgilere çevrim içi maruz kalma ile siyasi etkinlik, bilgi ve katılım arasındaki ilişkileri ele almıştır. Çalışmada; internet erişimi ve başkanlık kampanyası ile ilgili bilgilere çevrimiçi maruz kalmanın, söz edilen siyasi değişkenlerle önemli ölçüde ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Kenski & Stroud, 2006). Ohme'nin (2019) çalışmasında dijital medyanın artan kullanımı ile değişen siyasi katılım kalıpları arasındaki ilişki incelenmiştir. Dijital medyanın katılıma giden yeni bir yola destek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca dijital medya ve değişen siyasal katılım pratiklerinin, bireylerin dijital medya ortamında sosyalleşip sosyalleşmediğine bağlı olduğu öne sürülmüştür (Ohme, 2019). Diğer yandan farklı sosyal platformlar, siyasal iletişime yönelik yeni tüketim pratikleri açısından ele alınmaktadır. Cervi vd.'nin (2023) Perulu siyasetçilerin TikTok'u neredeyse sadece siyasi eğlence için kullandıklarını ifade eden çalışması, sosyal platformların siyasal iletişime farklı zeminler sunması açısından öne çıkmaktadır. Hertwig vd. (2020), sosyal medyayı demokratik refahın ön göstergeleriyle ilişkilendiren 500 farklı yayını sistematik olarak incelemiştir. Bu süreçte incelenen çalışmalar içerisinde, sosyal medya ve demokrasiye dair öne çıkan kavramlar; siyasi katılım, bilgi, güven, haber görünürlüğü, siyasi ifade, nefret, kutuplaşma, popülizm, ağ yapısı ve yanlış bilgi olarak belirlenmiştir. Sosyal medya kullanımı, siyasi katılımındaki artışla ilişkili bulunmuş ama sosyal medyanın aynı zamanda popülizm ve kurumlara olan güvensizlikteki artışa da neden olduğu ifade edilmiştir (Hertwig vd., 2020).

İlgili literatür değerlendirildiğinde, siyasal iletişim kavramının, medya ve özellikle sosyal medyanın kullanımı ve dönüşümünden etkilendiği, bu iki kavramın zemin hazırladığı dijital aktivizmin ise ilgili kavramları tartışırken öne çıktığı görülmüştür. Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını ele alan bilimsel çalışmaları bibliyometrik olarak inceleyen yayın sayısı oldukça sınırlıdır. Bu nedenle siyasal iletişimin, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramları ile beraber değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu problemten hareketle bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına yer verilmiştir:

Araştırma Sorusu 1: 2013-2023 yılları arasında Scopus veri tabanında siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını içeren uluslararası bilimsel çalışmaların dağılımı nedir?

Araştırma Sorusu 2: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik uluslararası bilimsel çalışmaların akademik disiplinlere göre dağılımı nedir?

Araştırma Sorusu 3: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını içeren çalışmalarda en fazla atfı hangi yazarlar almıştır?

Araştırma Sorusu 4: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik bilimsel çalışmalarda en fazla atf alan eserler hangileridir? Eserlerde ilgili kavramlar hangi açıdan ele alınmıştır?

Araştırma Sorusu 5: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik en çok yayın yapan uluslararası bilimsel dergiler hangileridir?

Araştırma Sorusu 6: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik en çok yayın yapan üniversiteler hangileridir?

Araştırma Sorusu 7: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik en çok bilimsel yayın yapan ülkeler hangileridir?

Araştırma Sorusu 8: Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını içeren uluslararası bilimsel yayınlarda hangi anahtar kelimeler daha sık kullanılmaktadır?

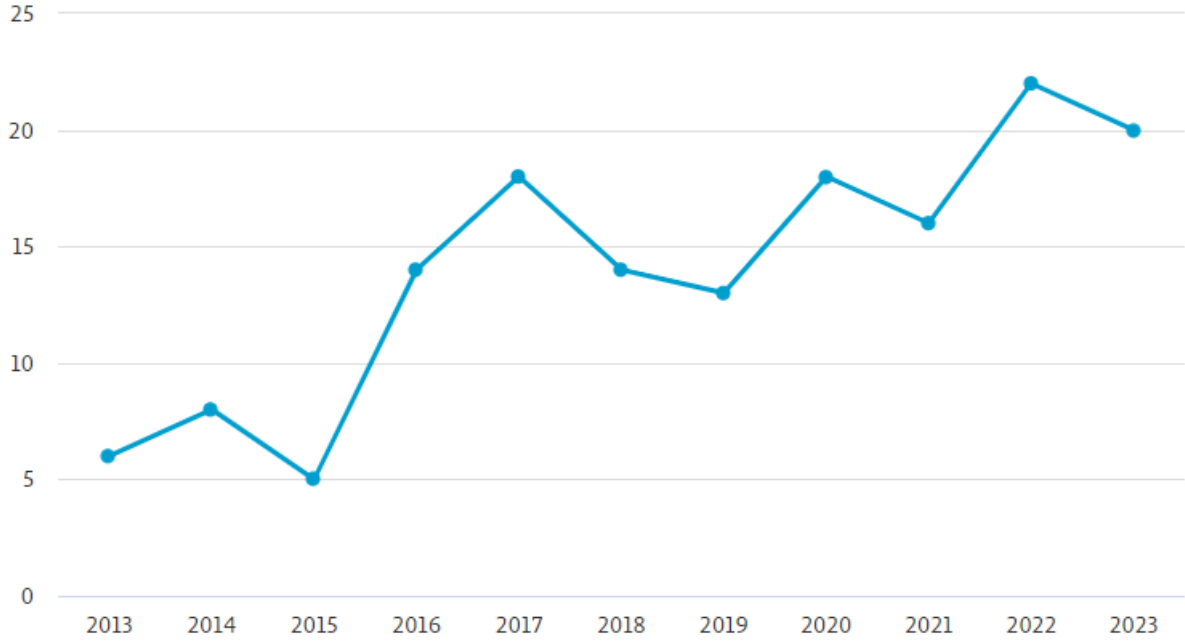
2. Yöntem

Bu çalışmada siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını birlikte ele alan çalışmaların hangi disiplinlerde, hangi yıllarda, hangi çalışmalarda öne çıktığını sistemli bir şekilde değerlendirebilmek adına bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, belirli bir alandaki kalıpları, eğilimleri ve etkileri belirlemek için bilimsel literatürde yürütülen sistematik bir çalışmadır. Bibliyometrik analiz, giderek daha fazla araştırmada kullanılan, büyük miktarda bilimsel veriyi incelemek ve değerlendirmek için kullanılmaktadır (Passas, 2024). Bibliyografyalama, bir yayının uluslararasılaşma derecesinin bir ifadesi olarak da düşünülebilmektedir (Wallin, 2005). Analiz sürecinde atıf, yazar, yayın, ülke, dergi ve anahtar kelimeler gibi parametreler öne çıkmaktadır. Bu çalışmada veriler Scopus veri tabanından, siyasal iletişim (political communication), sosyal medya (social media) ve dijital aktivizm (digital activism) anahtar kelimeleriyle çekilmiştir. Veriler; 2013-2023 yılları arasındaki; sosyal bilimler, psikoloji ve multidisipliner alanlarındaki toplam 145 yayına; makale (n=86), kitap bölümü (n=31) ve kitap (n=28) ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmadaki analizler için yenilikçi eş-oluşum ağı analizi sağlayan VOSviewer yazılımı kullanılmıştır (Aristovnik vd., 2020). Bibliyometrik haritalama için kullanılan çoğu bilgisayar programının aksine, VOSviewer bibliyometrik haritaların grafiksel gösterimine özel önem vermektedir. VOSviewer'ın işlevselliği, özellikle büyük bibliyometrik haritaları kolay yorumlanabilir bir şekilde görüntülemek için kullanışlı olmasıdır (Van Eck & Waltman, 2010). Bu çalışmada ilgili veri kümesinden hareketle; siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını birlikte ele alan bilimsel yayınlarda; en çok atıf alan yazarlar, en çok atıf alan yayınlar, en çok yayın yapan dergiler, en çok yayın yapan üniversiteler, en fazla yayın yapan ülkeler ve en sık kullanılan anahtar kelimeleri belirlemeye yönelik bibliyometrik analiz yapılmıştır. İlgili parametreler tablollaştırılmış sonrasında VOSviewer yardımıyla analizler görselleştirilmiştir.

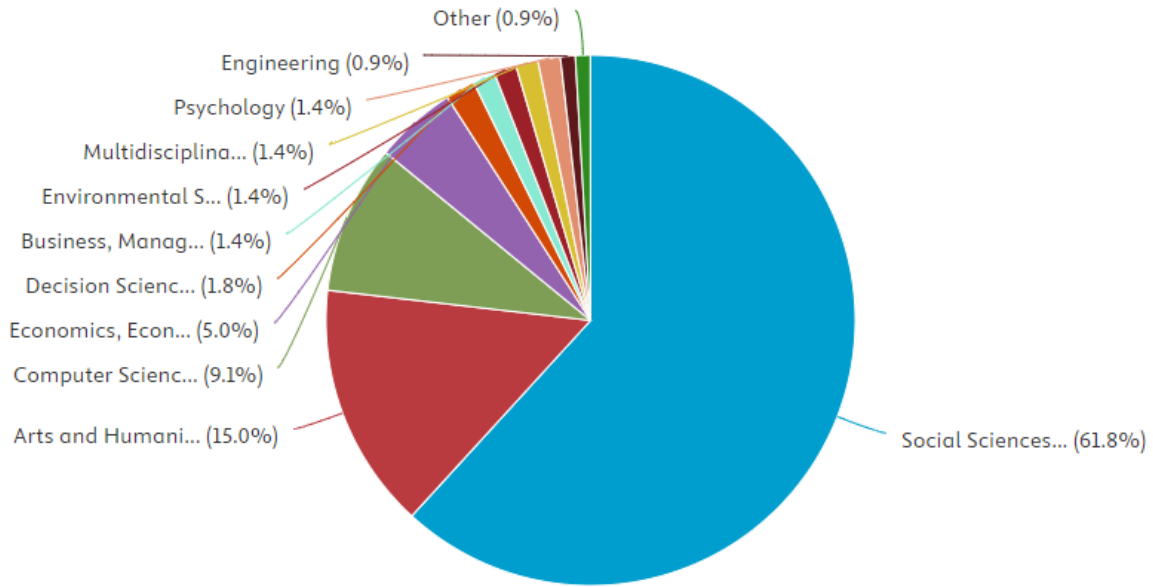
2.1. Bulgular

Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarını 2013-2023 yılları arasında birlikte ele alan bilimsel yayın sayısı incelendiğinde aşağıdaki görsele ulaşılmıştır. Buna göre; 2013'ten (n=5), 2023'e (n=20) kadar ilgili kavramlara yönelik yayın sayısında dalgalanmalar bulunmaktadır. 2022 (n=22) yılında ilgili kavramlara yönelik yayın sayısı en yüksek noktaya ulaşmıştır. Farklı yıllardaki dalgalanmalar göz ardı edilecek olursa, 2013'ten 2023'e kadar geçen sürede siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik yayın sayısının artma eğiliminde olduğu ifade edilebilir.

Görsel 1. Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

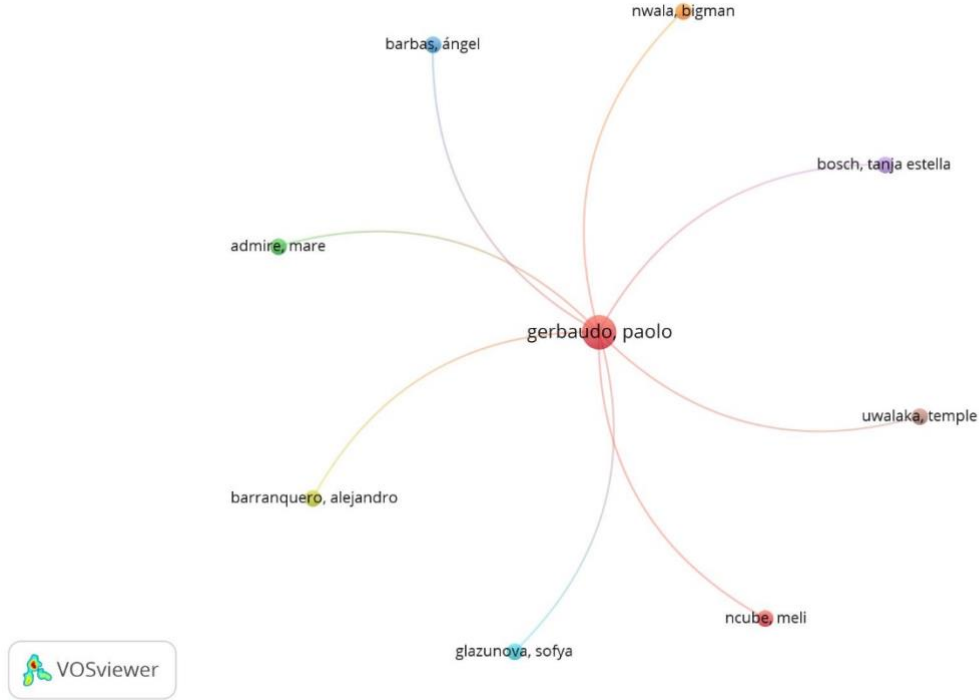
Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik yapılan bilimsel yayınlar disiplinlere göre incelendiğinde aşağıdaki görsele ulaşılmıştır. Buna göre ilgili kavramlar en çok sosyal bilimler (%61.8), sanat ve beşeri bilimler (%15) ve bilgisayar bilimleri (%9.1) disiplinlerinde ele alınmıştır. İlgili kavramlara yönelik en az yayın yapılan disiplinler ise psikoloji (%1.4), mühendislik (%0.9) ve diğer (%0.9) disiplinler olmuştur.

Görsel 2. İncelenen Yayınların Disiplinlere Göre Dağılımı

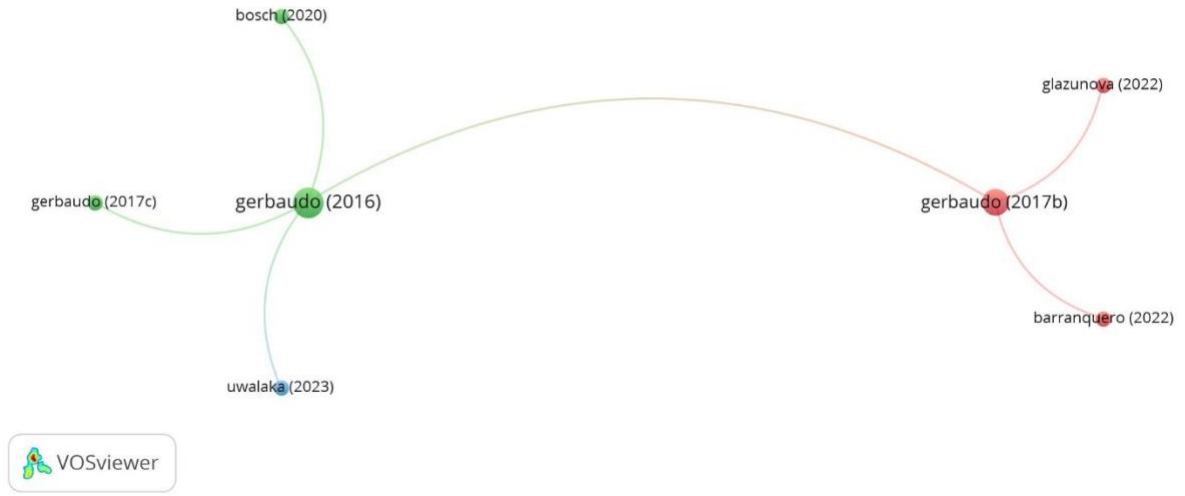
Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik bilimsel yayınlar en çok atıf alan yazar açısından incelenmiştir. Görsel 3'te görüleceği üzere; en az bir yayın ve en az iki atıfla sınırlandırılan incelemede en fazla atıf alan yazar Paolo Gerbaudo (n= 214) olmuştur. Paolo Gerbaudo'nun dört yayını ve sekiz total bağlantı gücü bulunmaktadır. En fazla atıf alan

ikinci sıradaki yazar ise Ainara Larrondo'dur (n=28). Ainara Larrondo'nun bir yayını ve üç total bağlantı gücü bulunmaktadır. En fazla atıf alan üçüncü sıradaki yazar ise Nuno Martins'dir (n=9). Nuno Martins'in bir yayını ve üç total bağlantı gücü bulunmaktadır.

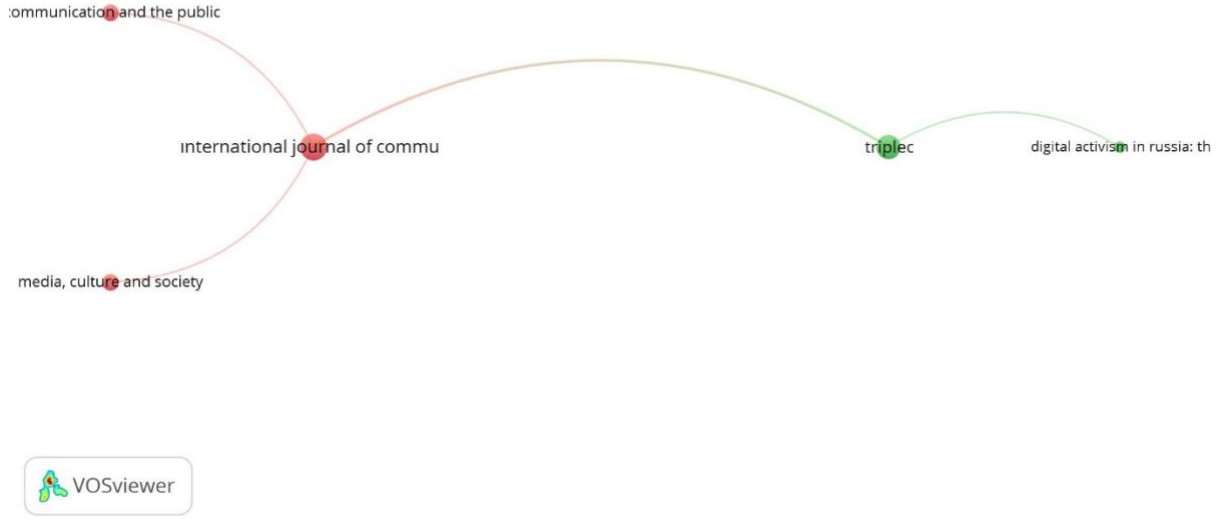
Görsel 3. İncelenen Çalışmalar İçerisinde En Çok Atıf Alan Yazarlar

İlgili kavramlara yönelik en çok atıf alan yayınlar en az iki atıfla sınırlandırılarak incelenmiş, sonuçlar Görsel 4'te paylaşılmıştır. Buna göre en çok atıf alan yayın; Paolo Gerbaudo'ya (2016) ait "Constructing public space | rousing the Facebook crowd: Digital enthusiasm and emotional contagion in the 2011 protests in Egypt and Spain" (n=72) başlıklı çalışmadır. Çalışmada 2011 Mısır devrimi ve İspanyol Indignados hareketlerinde aktivistlerin Facebook sayfalarını kullanımı, dijital coşku kavramı üzerinden incelenmiştir. En çok atıf alan ikinci eser yine Paolo Gerbaudo'ya (2017) ait "From cyber-autonomism to cyber-populism: An ideological history of digital activism" (n=42) adlı yayındır. Yayında, dijital aktivizm kavramı; derinlemesine bir ideolojik bakışla ele alınmaya çalışılmıştır. İlgili kavramları ele alan, en çok atıf alan üçüncü çalışma ise Tanja Estella Bosch vd.'ne (2020) ait "Facebook and politics in Africa: Zimbabwe and Kenya" (n=18) başlıklı eserdir. Eserde; dijital aktivizm açısından ele alınabilecek gelişmelerin ön saflarında yer alan; Zimbabwe ve Kenya'ya odaklanılarak, Facebook'un Afrika'da siyasi kullanımı araştırılmıştır. En çok atıf alan çalışmaların ortak yönleri; örneklem açısından öne çıkan son dönem sosyal medya hareketlerine odaklanmaları ve dijital aktivizmin üzerinde durmaları olarak ifade edilebilmektedir.

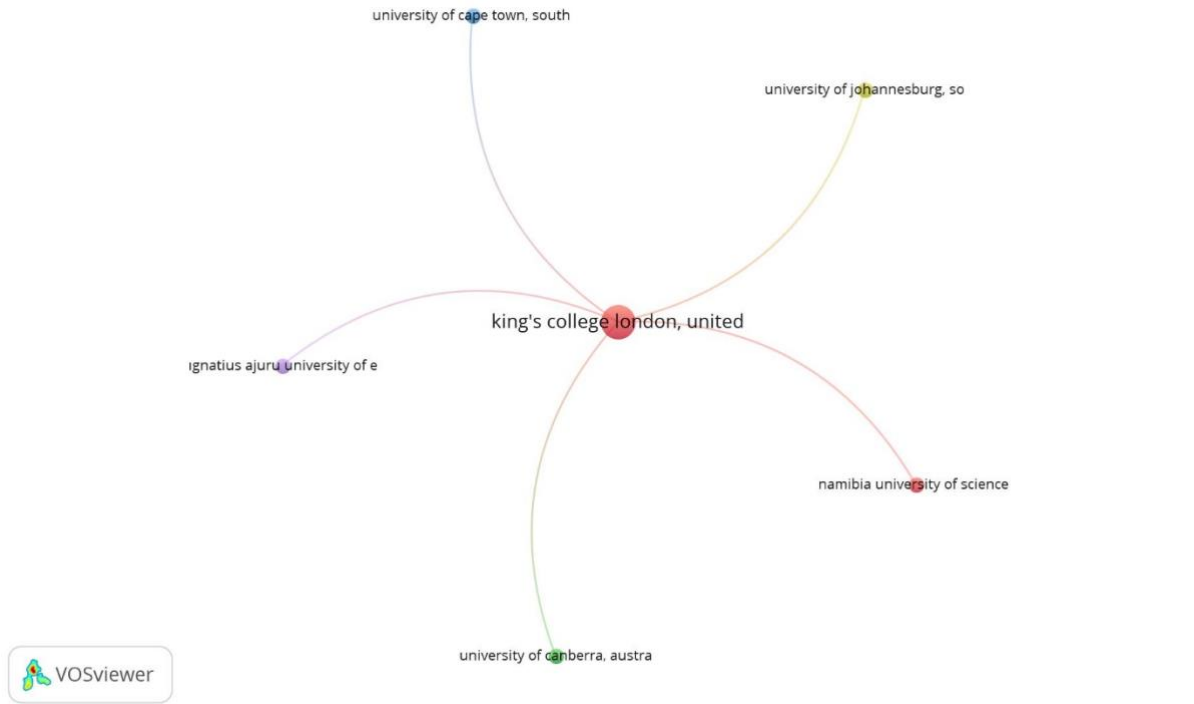
Görsel 4. İncelenen Çalışmalar İçerisinde En Çok Atıf Alan Yayınlar

Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik çalışmalar en çok atıf alan dergiler açısından incelenmiştir. En az bir yayın ve en az bir atıfla sınırlandırılan Görsel 4'te paylaşılan incelemeye göre en fazla atıf alan dergi, International Journal of Communication'dur (n=98). International Journal of Communication dergisinin beş yayını ve beş total bağlantı gücü bulunmaktadır. En fazla atıf alan ikinci dergi ise tripleC: Communication, Capitalism & Critique (n=76) olarak görülmektedir. tripleC: Communication, Capitalism & Critique dergisinin dört yayını ve dört total bağlantı gücü bulunmaktadır. En fazla atıf alan üçüncü dergi ise Communication and Critical/ Cultural Studies (n=42) dergisidir. Derginin bir yayını ve bir total bağlantı gücü bulunmaktadır. İlgili kavramlara yönelik yayınlarıyla en fazla atıf alan dergiler açısından Amerika Birleşik Devletleri merkezli dergilerin (International Journal of Communication, Communication and Critical/ Cultural Studies) öne çıktığı görülmektedir. Amerika Birleşik Devletlerini, Birleşik Krallık (tripleC: Communication, Capitalism & Critique) takip etmektedir. Dergiler açısından Batılı ülkelerin önde olması, siyasal iletişim sosyal medya ve dijital aktivizmin tartışılabileceği demokratik sistemlerin Batıda nispeten daha dengeli olmasıyla yorumlanabilmektedir.

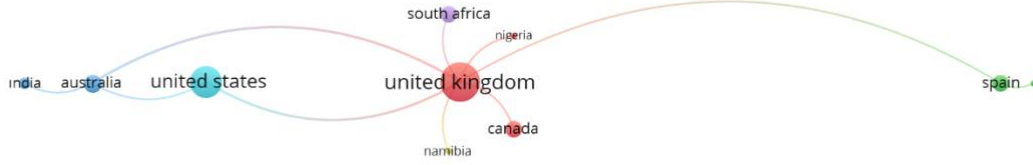
Görsel 5. İncelenen Çalışmalar İçerisinde En Çok Atıf Alan Dergiler

Siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik bilimsel yayınlar üniversiteler bazında yapılan yayınların total bağlantı gücüyle değerlendirilmiştir. En az bir yayın ve en az iki atıfla yapılan incelemenin sonuçları Görsel 5'te paylaşılmıştır. Buna göre; üç yayın, yüz otuz bir atıf ve on iki total bağlantı gücüyle ilk sırada İngiltere'de yayınlanan King's College London gelmektedir. İkinci sırada, bir yayın, yirmi sekiz atıf ve iki total bağlantı gücüyle İspanya'dan Universidad Del País Vascoyer yer almaktadır. Total bağlantı gücünde üçüncü sırada ise bir yayın, altı atıf ve iki total bağlantı gücüyle Galler'deki Cardiff Üniversitesi'ne bağlı Gazetecilik, Medya ve Kültür Okulu görülmektedir. Üniversitelerle ilgili atıflarda Avrupa'daki

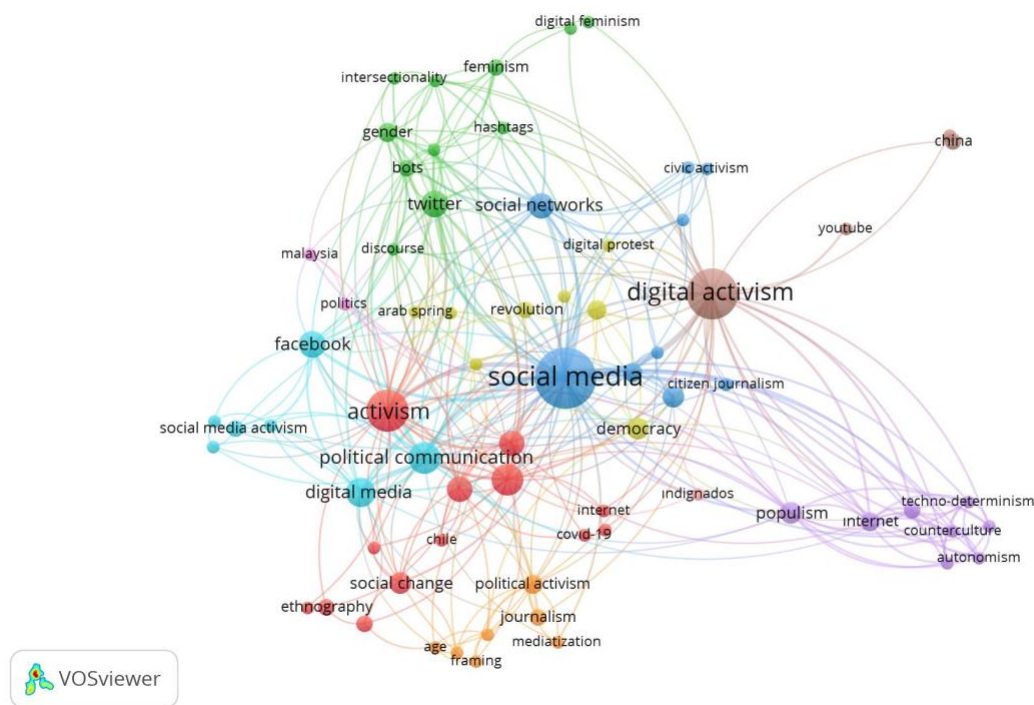
Görsel 6. İncelenen Çalışmalar İçerisinde En Çok Atıf Alan Üniversiteler

Siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarına ilişkin bilimsel çalışmalarına yönelik en çok atıf alan ülkeler en az bir yayın ve en az iki atıfla sınırlandırılarak incelenmiş, sonuçlar Görsel 6'da paylaşılmıştır. Buna göre İngiltere, yirmi üç yayınına gelen beş yüz doksan dokuz atıfla birinci sırada görülmektedir. İkinci sırada, otuz dört yayınına üç yüz seksen üç atıf alan Amerika Birleşik Devletleri bulunmaktadır. Avustralya ise on bir yayınına gelen yüz otuz üç atıfla üçüncü sırada yer almaktadır. İlgili kavramların kullanıldığı yayın sayısı sırasında Türkiye dünya genelinde on ikinci sırada görülürken, atıf sayısında ise Türkiye, dünya sıralamasında yirmi ikinci sırada yer almaktadır. En çok atıf alan dergi ve üniversitelerin sonuçlarıyla paralel olarak bu bölümde, en çok atıf alan ülkeler yine Batılı ülkeler olmuştur. Fakat Avustralya'nın en çok atıf alan üçüncü ülke olması dikkat çekicidir.

Görsel 7. İncelenen Çalışmalar İçerisinde En Çok Atıf Alan Ülkeler

Çalışmalar; siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımına ilişkin anahtar kelimeler açısından değerlendirilmiştir. En az iki ortak görölme ile sınırlandırılan incelemenin sonuçları Görsel 7’de paylaşılmıştır. Buna göre incelenen çalışmalarda en çok kullanılan anahtar kelime otuz dokuz ortak görölme ve yüz kırk total bağlantı gücüyle “social media” olmuştur. İkinci sırada ise yirmi yedi ortak görölme ve yetmiş bir total bağlantı gücüyle “digital activism” kavramı yer almaktadır. Siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımını ele alan çalışmalarda en çok kullanılan üçüncü anahtar kelime ise on dokuz ortak görölme ve elli altı total bağlantı gücüyle “activism”dir. Siyasal iletişimle ilgili bir anahtar kelimenin çalışmalarda öne çıkmaması düşündürücüdür. İncelenen çalışmalarda en az kullanılan anahtar kelimeler ise “connective action”, “digital feminism” ve “youtube” olmuştur.

Görsel 8. İncelenen Çalışmalar İçerisinde En Çok Kullanılan Anahtar Kelimeler

Sonuç

Siyasal iletişimin dinamikleri, internet ve sosyal medya kullanımının artmasıyla dönüşmeye başlamıştır. İnternetin bir çeşit kamusal alan haline gelmesi, siyasal iletişimin, internet ve sosyal medya kullanımından ayrı düşünülemeyeceği bir süreci başlatmıştır. Özellikle sosyal medya kullanımının zemin hazırladığı toplumsal hareketler, dijital aktivizm olarak tanımlanmış, siyasal iletişim ve sosyal medya kullanımı, dijital aktivizm ile beraber tartışılmaya başlamıştır.

Bu çalışmada siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımı kavramlarının 2013-2023 yılları arasında hangi disiplinlerde ne sıklıkta konu edildiği, konuyla ilgili hangi yazarların ve yayınların daha çok atıf aldığı, en fazla yayını hangi dergi ve üniversitelerin yaptığı, yayın sayısı ve atıf açısından hangi ülkelerin öne çıktığı, konuyla ilgili en fazla hangi anahtar kelimelerin kullanıldığı bibliyometrik analizle incelenmiştir. 2013-2023 yılları arasındaki yayın verisi, Scopus veri tabanından elde edilmiştir. Veriler VOSviewer programı ile görselleştirilmiştir.

Buna göre siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarını birlikte ele alan çalışmalar; en çok sosyal bilimler (%61.8), sanat ve beşeri bilimler (%15) ve bilgisayar bilimleri (%9.1) disiplinlerinde ele alınmıştır. İlgili kavramlar en az psikoloji (%1.4), mühendislik (%0.9) ve diğer (%0.9) disiplinlerde yer bulmuştur. Diğer yandan farklı yıllardaki dalgalanmalar göz ardı edilecek olursa, 2013'ten (n=5), 2023'e (n=18) kadar geçen sürede siyasal iletişim, sosyal medya ve dijital aktivizm kavramlarına yönelik yayın sayısının artma eğiliminde olduğu görülmüştür.

Siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımı kavramlarını birlikte ele alan yazarlar arasında en çok atıf alan isimler Paolo Gerbaudo (n=214), Ainara Larrondo (n=28) ve Nuno Martins (n=9) olmuştur. İlgili kavramlara yönelik en çok atıf alan yayın ise (n=72), Paolo Gerbaudo'nun (2016) "Constructing public space| rousing the Facebook crowd: Digital

enthusiasm and emotional contagion in the 2011 protests in Egypt and Spain” isimli çalışmasıdır. Çalışmada, sosyal medya üzerinden örgütlenen toplumsal hareketleri açıklama adına dijital coşku kavramı üzerinde durulmuştur. Dijital coşku; politik Facebook sayfalarını yöneten aktivist yöneticilerin ürettiği umutlu anlatı ve aktivist yöneticilerin öne sürdüğü mesajı güçlendiren sıradan internet kullanıcılarının alıcılığı ve iş birliği üzerinden açıklanmıştır. Siyasal iletişim ve sosyal medya kullanımıyla ilgili güncel tartışma zemininin, literatüre yeni kavramlar ve tartışma alanları kazandıracağı öngörüldüğünden, dijital aktivizm ve dijital coşku gibi kavramların yayınlarda atıf açısından bir potansiyel oluşturduğu öne sürülebilmektedir.

İncelenen çalışmalar içerisinde ilgili kavramlara yönelik en fazla atıf alan dergiler; International Journal of Communication (n=98), tripleC: Communication, Capitalism & Critique (n=76) ve Communication and Critical/ Cultural Studies (n=42) dergisidir. Siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarına yönelik, üniversiteler, total bağlantı gücü açısından değerlendirildiğinde, ilk sırada İngiltere’de bulunan King’s College London’un (n=12) yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada, İspanya’dan Universidad Del País Vascoyer (n=2) bulunmaktadır. Total bağlantı gücünde üçüncü sırada ise Galler’deki Cardiff Üniversitesi’ne bağlı Gazetecilik, Medya ve Kültür Okulu (n=2) yer almaktadır.

Siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarına ilişkin en çok atıf alan ülkeler İngiltere (n=599), Amerika Birleşik Devletleri (n=383) ve Avustralya (n=133) olarak görülmektedir. En çok atıf alan dergi ve üniversitelerde Batılı kurumlar öne çıkarken, en çok atıf alan ülkelerde Avustralya’nın yer alması yeni çalışmalar açısından yol gösterebilir. Avustralya’daki siyasal iletişim atmosferi, sosyal medya kullanım dinamikleri ve ülkedeki dijital aktivizm örneklerine ilişkin yeni çalışmalar yapılabilir. Türkiye, dört yayını ile dünya genelinde yayın sayısında on ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye, atıf sayısında ise toplam on beş atıfıyla dünya genelinde yirmi ikinci Sırada örülmektedir. Türkiye’deki bilimsel üretimin; siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya konularındaki yayınlar açısından desteklenmesinin, ilgili konulardaki yayınların görünürlüğü ve atıf sayıları açısından da potansiyel oluşturacağı öngörülmektedir.

Çalışmalar; siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımına ilişkin anahtar kelimeler, en fazla ortak görülme açısından değerlendirildiğinde; “social media” (n=39) kelimesinin en çok kullanılan anahtar kelime olduğu görülmüştür. Siyasal iletişim ve dijital aktivizm kavramlarının ortak noktası olan sosyal medyanın, anahtar kelime olarak öne çıkması beklenen bir sonuçtur. İkinci sırada “digital activism” (n=27) kavramı yer almaktadır. En çok kullanılan üçüncü anahtar kelime ise “activism”dir (n=19). İlgili kavramlara yönelik bilimsel yayınların görünürlüğünü artırmak için anahtar kelime olarak; sosyal medya, dijital aktivizm ve aktivizm gibi kavramların kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır. Çalışmalarda siyasal iletişim kavramını karşılayacak bir anahtar kelimenin öne çıkmaması; siyasal iletişimin, son on yılda sosyal medya ve dijital aktivizm kavramları üzerinden ele alındığını göstermektedir. İncelenen çalışmalar arasında en az kullanılan anahtar kelimeler ise “connective action”, “digital feminism” ve “youtube” olarak görülmektedir.

Siyasal iletişim, dijital aktivizm ve sosyal medya kavramlarının birlikte yer aldığı 2013-2023 yılları arasındaki bilimsel yayınlarda sosyal bilimler disiplini öne çıkmış, yayın sayısında dalgalanmalar olsa da ilgili konuları içeren yayın sayısında artış eğilimi görülmüştür. İlerleyen çalışmalarda dünya çapındaki yayın sayısındaki dalgalanmalar seçilen siyasal gelişmeler veya öne çıkan dijital aktivizm örnekleri ışığında incelenebilir, tartışılabilir. En çok atıf alan yayınlar, siyasal iletişim ve sosyal medya kullanımının bir ürünü olarak değerlendirilebilecek dijitalleşme ile ilgili yeni kavramların tartışıldığı yayınlar olmuştur. İlgili konulara dair en çok yayın yapan

ülkeler Batılı ülkeler olmuş, İngiltere ve Amerika öne çıkmış, üst sıralarda Avustralya'nın da bulunduğu görülmüştür. Gelecek çalışmalarda, ülkeler açısından farklılaşan yayın sayısı; ülkelerdeki yönetim biçimi, siyasi atmosfer ve sosyal medya erişim olanakları/kısıtlılıkları açısından tartışılabilir. Türkiye, yayın sayısı ve özellikle yayın görünürlüğü açısından bir gösterge olarak kabul edilebilecek atıf sayısı bakımından dünya genelinde ilk ona girememiştir. Türkiye'deki siyasi gündemin ve sosyal medya kullanımının yoğunluğu göz önüne alındığında, siyasal iletişim dijital aktivizm ve sosyal medya kullanımı kavramlarının bilimsel tartışma zemininde daha sık yer alması yönünden, ilgili kavramlara dair bilimsel üretimin teşvik edilmesi göz önünde tutulmalıdır.

Açıklamalar

* *Etik Kurul Onayı*: Çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

* *Yayın Etiği*: Bu çalışma, "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, makale intihal tespit yazılımlarıyla (iThenticate) taranmış ve herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.

* *Yazar Katkı Oranı*: Çalışma tek yazarlıdır.

* *Çıkar Çatışması*: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

* *Akademik Finansal Destek*: Çalışma; herhangi bir akademik finansal destek kuruluşu tarafından desteklenmemiştir.

* *Yazar Beyanı*: Özgün bir çalışmadır.

Structured Extended Abstract

Research Background & Problem

The increase in the use of the internet and social media has initiated a process that has transformed the dynamics of political communication. In this process, political communication has reached a dimension that cannot be considered independently of internet-mediated communication. The process paved the way for the concept of digital activism regarding political communication and the use of social media, and social life reached a new ground where political movements were formed through social media. The number of scientific studies involving political communication, digital activism and social media use together is very limited and there is a need to develop a systematic perspective on these concepts.

In the studies of Kenski and Stroud (2006); has addressed the relationships between internet access and online exposure to information related to the presidential campaign and political activity, information, and participation. Study; internet access and online exposure to information related to the presidential campaign were significantly associated with the aforementioned political variables (Kenski & Stroud, 2006). Ohme's (2019) study examined the relationship between the increasing use of digital media and changing patterns of political participation. It has been stated that digital media supports a new path to participation. In addition, it has been suggested that digital media and changing political participation practices depend on whether individuals are socialized in the digital media environment (Ohme, 2019). On the other hand, different social platforms are discussed in terms of new consumption practices for political communication. The study of Cervi et al. (2023), which states that

Peruvian politicians use TikTok almost exclusively for political entertainment, stands out in terms of social platforms offering different grounds for political communication.

Research Methodology

In this study, the bibliometric analysis method was used in order to systematically evaluate which disciplines, which years, and which studies stand out in studies that address the concepts of political communication, social media and digital activism together. Bibliometric analysis is used to study and evaluate large amounts of scientific data, which is increasingly used in research (Passas, 2024). Data; Between 2013-2023; a total of 145 publications in the fields of social sciences, psychology and multidisciplinary; It was limited to articles (n=86), book chapters (n=31) and books (n=28).

Analyses in the study VOSviewer software were used (Aristovnik et al., 2020). In this study, based on the relevant dataset; In scientific publications that deal with the concepts of political communication, social media and digital activism together; bibliometric analysis was performed to determine the most cited authors, the most cited publications, the most published journals, the most published universities, the countries with the most publications and the most frequently used keywords. The relevant parameters were tabulated and then the analyses were visualized with the help of VOSviewer.

Research Results

In the period from 2013 to 2023, it has been observed that the number of publications on the concepts of political communication, social media and digital activism tends to increase, if the fluctuations in different years are ignored. The most cited author for the relevant concepts is Paolo Gerbaudo (n=214). It has the most references to concepts is England (n=599). Turkey ranks 12th in the number of publications worldwide with 4 publications and 22nd in the world with a total of 15 citations in the number of citations. The most commonly used keyword in publications on related concepts was "social media".

Conclusion & Discussion

Although the number of studies that deal with the concepts of political communication, digital activism and social media together shows an increase between 2013 and 2023, this increase is not parallel to the increase in the use of social media. When it is predicted that activism will start to be known as digital activism, it has been seen that the relevant concepts are not discussed enough in scientific circles. The concepts are mostly discussed in western countries where democratic systems are established.

Kaynakça

- Aristovnik, A., Ravšelj, D., & Umek, L. (2020). A bibliometric analysis of COVID-19 across science and social science research landscape. *Sustainability*, 12(21). <https://doi.org/10.3390/su12219132>
- Aziz, A. (2023). *Siyasal İletişim*. Nobel.
- Bakker, T., & Vreese, C. (2011). Good news for the future? Young people, internet use, and political participation. *Communication Research*, 38(4), 451-470. <https://doi.org/10.1177/0093650210381738>

- Balcı, Ş., & Sarıtaş, H. (2022). Political communication on social media: The Analysis of YouTube advertisements for March 31, 2019 local elections. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 40, 239-256. <https://doi.org/10.17829/turcom.930855>
- Bimber, B., & Copeland, L. (2013). Digital media and traditional political participation over time in the U.S. *Journal of Information Technology & Politics*, 10(2), 125-137. <https://doi.org/10.1080/19331681.2013.769925>
- Blumler, J., & Karanagh, D. (1999). The third age of political communication: Influences and features. *Political Communication*, 16(3), 209-230. <https://doi.org/10.1080/105846099198596>
- Bosch, T., Admire, M., & Ncube, M. (2020). Facebook and politics in Africa: Zimbabwe and Kenya. *Media, Culture & Society*, 42(3), 349-364. <https://doi.org/10.1177/0163443719895194>
- Cammaerts, B. (2015). Social media and activism. İçinde R. Mansell & P. Hwa (Ed.), *Cammaerts, B. (2015). Social media and activism. R. Mansell, The International Encyclopedia of Digital Communication and Society* (ss. 1027-1034). Wiley-Blackwell.
- Cervi, L., Tejedor, S., & Blesa, F. G. (2023). TikTok and political communication: The latest frontier of politainment? *Media and Communication*, 11(2), 203-217. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i2.6390>
- Dahlgren, P. (2005). The internet, public spheres, and political communication: Dispersion and deliberation. *Political Communication*, 22(2), 147-162. <https://doi.org/10.1080/10584600590933160>
- Damlapınar, Z. (2005). *Medya ve Siyaset İlişkileri Üzerine*. Turhan Kitabevi.
- Demir, M. (2018). Siyasal iletişim: Kavramsal bir derleme. *International Journal of Art, Culture Communication*, 1(1), 79-104.
- Fuentes, M. (2025, Şubat 3). *Digital activism*. britannica.com. [britannica.com/topic/digital-activism](https://www.britannica.com/topic/digital-activism)
- Gerbaudo, P. (2016). Constructing public space| rousing the Facebook crowd: Digital enthusiasm and emotional contagion in the 2011 protests in Egypt and Spain. *International Journal of Communication*, 10, 254-273.
- Gerbaudo, P. (2017). From cyber-autonomism to cyber-populism: An ideological. *tripleC*, 15(2), 477-489.
- Graber, D., & Smith, M. (2005). Political communication faces the 21st century. *Journal of Communication*, 55, 479-507.
- Gurevitch, M., Coleman, S., & Blumler, J. G. (2009). Political communication —Old and new media relationships. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 625(1), 164-181. <https://doi.org/10.1177/0002716209339345>
- Gürel, E., & Nazlı, A. (2019). Dijital aktivizm: Change.org kampanyaları üzerine bir analiz. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 187-206.
- Güven, S. (2017). Siyasal iletişim sürecinin dönüşümü, siyasal katılım ve iletişim teknolojileri. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(2), 175-191. <https://doi.org/10.7456/10702100/003>

- Hertwig, R., Lewandowsky, S., Oswald, L., & Lorenz-Spreen, P. (2020, Kasım 30). *Is social media good for democracy?* idronline.org. idronline.org/article/technology/is-social-media-good-for-democracy/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAqrG9BhAVEiwAaPu5zr8ZBqUwIWuAUc4RkdXJYVwG4uyKSah268CFiJDsF7KeCoHCfTAUZhoCknkQAvD_BwE
- Karaçor, S. (1999). Yeni iletişim teknolojileri, siyasal katılım, demokrasi. *Yönetim ve Ekonomi*, 16(2), 121-131.
- Karagöz, K. (2013). Yeni medya çağında dönüşen toplumsal hareketler ve dijital aktivizm hareketleri. *İletişim ve Diplomasi*, 1, 131-156.
- Kenski, K., & Stroud, N. J. (2006). Connections between internet use and political efficacy, knowledge, and participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(2), 173-192. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem5002_1
- Kentel, F. (1991). *Demokrasi, kamuoyu ve siyasal iletişime dair*. academia.edu. https://www.academia.edu/568756/Demokrasi_Kamuoyu_ve_Siyasal_%C4%B0leti%C5%9Fime_Dair
- Konak, İ. (2021). Yeni toplumsal hareketler bağlamında Black Lives Matter (BLM) örneği. *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 191-212, 11(2), 191-212.
- Lance Bennett, W., Breunig, C., & Givens, T. (2008). Communication and political mobilization: Digital media and the organization of anti-Iraq war demonstrations in the U.S. *Political Communication*, 25(3), 269-289. <https://doi.org/10.1080/10584600802197434>
- Ohme, J. (2019). Updating citizenship? The effects of digital media use on citizenship understanding and political participation. *Information, Communication & Society*, 22(13), 1903-1928. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2018.1469657>
- osu.edu. (2022). *Digital activism*. osu.edu. cfaesdei.osu.edu/resources/digital-activism
- Passas, I. (2024). Bibliometric analysis: The main steps. *Encyclopedia*, 4(2), 1014-1025. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia4020065>
- Pfetsch, B. (2004). From political culture to political communications culture: A theoretical approach to comparative analysis. İçinde F. Esser & P. Barbara (Ed.), *Comparing Political Communication* (ss. 344-366). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606991.016>
- Saf, H. (2023). Siyasal iletişim ve sosyal medya konularını içeren çalışmaların bibliyometrik analiz ile incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 16(1), 90-118. <https://doi.org/10.18094/josc.1204119>
- Subekti, D., Mutiarin, D., & Nurmandi, A. (2023). Political communication in social media: A bibliometrics analysis. *Studies in Media and Communication*, 11(6), 299. <https://doi.org/10.11114/smc.v11i6.6214>
- Süllü, Z. (2017). Siyasal iletişim açısından tarihi metinler olarak Selçuklu ve Osmanlı dönemi siyasetnameleri: Nizam'ül Mülk'ün Siyasetnamesi ve Koçi Bey Risalesi bağlamında siyasal iletişimin tarihsel kökenleri. *İNİF E-DERGİ*, 2(1), 47-62.
- Van Eck, N., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>

- Van Laer, J., & Van Aelst, P. (2010). Internet and social movement action repertoires: Opportunities and limitations. *Information, Communication & Society*, 13(8), 1146-1171. <https://doi.org/10.1080/13691181003628307>
- Wallin, J. A. (2005). Bibliometric methods: Pitfalls and possibilities. *Basic & CBCPT*, 95(5), 261-275. https://doi.org/10.1111/j.1742-7843.2005.pto_139.x
- Wolton, D. (1991). *Medya, siyasal iletişimin zayıf halkası*. Birikim. <https://baskanlikreferandumu.siyasaliletisim.org/blog/2008/07/19/medya-siyasal-letiimin-zayf-halkas/>
- Yılmaz, F. (2020). Arap baharının Türkiye ile Ortadoğu devletleri arasındaki ekonomik ilişkilere etkisi. *Ahi Evran Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 10-36.